

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти
підготовки магістра
спеціальності 016 Спеціальна освіта
освітньо-професійної програми Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта

Силабус освітнього компонента «Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» підготовки магістра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта, за освітньо-професійною програмою «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта»

Розробник: Сидорук Ірина Ігорівна, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, доктор педагогічних наук, доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:



(Сидорук І. І.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

протокол № 2 від 21 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри:



(Кузава І.Б.)

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> Спеціальність <u>016 Спеціальна освіта</u> Освітньо-професійна програма Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта Освітній рівень: другий (магістерський)	Вибірковий
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>		Рік навчання 2
ІНДЗ: €		Семестр 3-ий
		Лекції 10 год.
		Практичні (семінарські) - 14 год.
		Лабораторні _ год.
		Індивідуальні _ год.
		Самостійна робота - 88 год.
		Консультації - 8 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладачів

ППП Сидорук Ірина Ігорівна

Науковий ступінь доктор педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: +380953092902, Sudoryk_Ira@ukr.net

Дні занять <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу

Силабус освітнього компонента (далі – ОК) «Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» є нормативним документом Волинського національного університету імені Лесі Українки, який розроблено кафедрою спеціальної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до навчального плану для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта денної форми навчання. Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Визначає обсяги знань, що зазначені у освітній програмі і які повинен опанувати здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти; алгоритм вивчення навчального матеріалу освітнього компонента; необхідне методичне забезпечення; складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Для засвоєння дисципліни використовують базові знання, вміння і навички з педагогіки, психології, спеціальної педагогіки.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Мета ОК – засвоєння знань, оволодіння вміннями, формування компетентностей щодо організації і забезпечення інклюзивної освіти дітей з особливими освітніми потребами в закладах позашкільної освіти.

Завдання ОК:

– ознайомити здобувачів вищої освіти із філософією, категоріальним апаратом та нормативно-правовою базою інклюзії, реалізацією інклюзивних принципів в сфері позашкільної освіти;

– сформувати цілісне уявлення про організацію інклюзивного навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу позашкільної освіти;

– систематизувати знання здобувачів освіти з питань універсального дизайну інклюзивного освітнього середовища у закладах позашкільної освіти;

– сформувати навички роботи в команді психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладах позашкільної освіти;

– сформувати навички укладання індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами у закладах позашкільної освіти;

– виробити практичні уміння здійснювати корекційно-розвитковий вплив на дитину з особливими освітніми потребами в умовах закладу позашкільної освіти;

– розвинути у здобувачів освіти здатність до професійного саморозвитку.

3. Результати навчання (компетентності)

У результаті вивчення освітнього компонента «Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» в студентів мають бути сформовані такі **компетентності**:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК-1. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК-3. Здатність працювати в команді.

ЗК-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК-9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК):

СК-1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-2. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами (залежно від спеціалізації).

СК-3. Здатність здійснювати діагностико-аналітичну, корекційно-розвивальну, консультативну діяльність з урахуванням особливих освітніх потреб здобувачів.

СК-4. Здатність ефективно взаємодіяти з батьками, колегами, іншими фахівцями у процесі психолого- педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами на засадах партнерства.

СК-8. Здатність до організації процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища.

СК-9. Здатність до організації безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, у тому числі інклюзивного освітнього середовища.

Результати навчання (РН):

РН 1. Здійснювати аналіз еволюційних процесів у сфері освіти осіб з особливими освітніми потребами, обґрунтовувати власне бачення шляхів розв'язання наявних проблем.

РН 3. Розробляти та впроваджувати інноваційні методики і технології корекційно-розвивальної роботи з особами з особливими освітніми потребами, генерувати нові ідеї для удосконалення навчання, виховання, розвитку та соціалізації цих осіб.

РН 6. Встановлювати ефективну взаємодію з батьками, колегами, фахівцями, різними соціальними інституціями з метою забезпечення якості спеціальної та інклюзивної освіти на засадах партнерства.

РН 7. Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

РН 8. Приймати ефективні рішення з питань спеціальної та інклюзивної освіти, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати їх розвиток; визначати фактори, що впливають на досягнення поставлених цілей, зокрема, вимоги споживачів; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки рішень.

РН 9. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та іноземною мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

РН 10. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

РН 11. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

РН 12. Організовувати та здійснювати методичний супровід процесу навчання, виховання й розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах спеціальних закладів освіти та інклюзивного освітнього середовища.

РН 13. Розробляти та реалізовувати заходи зі створення безпечного і здоров'язбережувального освітнього середовища, забезпечувати його якість та ефективність освітнього процесу з урахуванням особливих освітніх потреб, можливостей та здібностей дітей.

Soft skills (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): навички комунікації; здатність брати на себе відповідальність; вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; розуміння важливості дедлайнів; здатність логічно і системно мислити; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та інше.

Методи навчання: загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольно-оцінювальні; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традиція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

4. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/Бали
Змістовий модуль 1. Теоретико-практичні аспекти щодо організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти						
Тема 1. Предмет, завдання, цілі ОК. Інклюзивна освіта: сутність, завдання та принципи.	14	2	-	12	-	ІРС, УО
Тема 2. Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти.	16	2	2	12	-	ДС, РМГ, Т, УО, ІРС / макс. кі-сть балів за

						практичне заняття - 12
Тема 3. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища.	22	2	2	16	2	ДС, РМГ, Т, УО, ІРС / 12
Тема 4. Організація навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу позашкільної освіти.	24	2	4	16	2	ДС, РМГ, Т, УО, ІРС / 24
Тема 5. Організація виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу позашкільної освіти.	20	-	2	16	2	ДС, РМГ, Т, УО, ІРС / 12
Тема 6. Дидактико-методичне забезпечення корекційно-розвивальної роботи у закладах позашкільної освіти.	24	2	4	16	2	ДС, РМГ, Т, УО, ІРС / 24
Разом за модулем 1	120	10	14	88	8	84
ІНДЗ						ІНДЗ/16
Всього годин/Балів	120	10	14	88	8	100

Примітки: ^{1/} Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс навчальної дисципліни у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора.

^{2/} *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 3

№	ТЕМИ	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Теоретико-практичні аспекти щодо організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти		
1	Тема 1. Інклюзивна освіта: сутність, завдання та принципи. Скласти 20 тестових завдань з теми трьох рівнів складності (+ ключ до тестів).	12
2	Тема 2. Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти (нормативно-правова база, алгоритм організації інклюзивного освітнього середовища у закладах позашкільної освіти). Скласти 20 тестових завдань з теми трьох рівнів складності (+ ключ до тестів).	12
3	Тема 3. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища. Скласти 25 тестових завдань з теми трьох рівнів складності (+ ключ до тестів).	16

4	Тема 4. Організація навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу позашкільної освіти. Скласти 25 тестових завдань з теми трьох рівнів складності (+ ключ до тестів).	16
5	Тема 5. Організація виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу позашкільної освіти. Скласти 25 тестових завдань з теми трьох рівнів складності (+ ключ до тестів).	16
6	Тема 6. Дидактико-методичне забезпечення корекційно-розвивальної роботи у закладах позашкільної освіти. Скласти 30 тестових завдань з теми трьох рівнів складності (+ ключ до тестів).	16
РАЗОМ:		88

6. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання – це вид науково-дослідної роботи здобувача освіти, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета науково-дослідного завдання: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування теоретичних знань із ОК, удосконалення навичок самостійної науково-дослідної діяльності.

Завдання: підготуйте та проведіть опитування, анкетування на власноруч обрану проблему, що стосується будь-якої теми з ОК. Для цього: сформулюйте проблему, відповідно до обраної теми. Розробіть питальник (анкету). Здійсніть кількісну обробку отриманих даних та проаналізуйте отримані Вами результати опитування (анкетування).

Критерії оцінювання ІНДЗ

Таблиця 4

Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання роботи
2 балів	Актуальність обраної проблеми
4 бала	Якість розробленої анкети
4 бала	Якість, чіткість, повнота кількісної обробки отриманих даних та аналізу результатів анкетування
4 балів	Творчий підхід до виконання ІНДЗ
2 балів	Якість оформлення роботи
16 балів	Разом

IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з ОК «Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 28.06.2022 р.(URL: <https://v.gd/DgfFFL>) за **100-бальною шкалою**. Об'єктом оцінювання знань здобувачів освіти є програмовий матеріал з ОК.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема опитування, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального

матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Здобувачі вищої освіти мають виконувати та надавати викладачеві виконані завдання до кожного практичного заняття в день його проведення, відповідно до розкладу. Результат самостійної роботи здобувачів освіти оцінюється на практичних заняттях із відповідної теми.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом ОК, з метою підвищення оцінки не дозволяється. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, екзамену – заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки» (URL: <https://v.gd/FJ6BHO>).

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПІ, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в

цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені програмою (силабусом) ОК. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки: <https://v.gd/2tuMUp>).

V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом освітнього компонента «Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

Питання до заліку з ОК «Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти»:

1. Сутність поняття «інклюзивна освіта».
2. Завдання інклюзивної освіти.
3. Принципи інклюзивної освіти.
4. Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти.
5. Нормативно-правова база щодо організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти.
6. Алгоритм організації інклюзивного освітнього середовища у закладах позашкільної освіти.
7. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища.
8. Організація навчання дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу позашкільної освіти.
9. Команда психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами у закладах позашкільної освіти.
10. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами.
11. Асистент учня (дитини) у закладі позашкільної освіти.
12. Організація виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах закладу позашкільної освіти.
13. Дидактико-методичне забезпечення корекційно-розвивальної роботи у закладах позашкільної освіти.
14. Технології розробки освітніх програм для закладів позашкільної освіти.
15. Арттерапевтичні технології як засіб корекційно-розвиткового впливу на дитину з особливими освітніми потребами.
16. Технології організації lego-конструювання як засобу корекційно-розвиткового впливу на дитину з особливими освітніми потребами.

VI. Шкала оцінювання
Оцінювання знань здобувачів освіти під час аудиторних занять

Таблиця 5

Кількість балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
12-11 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
10-9 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
8-7 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
6-5 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання освітнього компонента, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
4-3 бала	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0-2 бала	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Таблиця 6

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	

67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна:

1. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
2. Програмно-методичний комплект «Технології навчання дітей з особливими потребами в умовах загальноосвітнього середовища»: навчально-методичний посібник «Технології корекційно-розвивальної роботи в інклюзивному навчальному закладі: позаурочний час». URL: <http://surl.li/ccgti>
3. Стратегія розвитку позашкільної освіти/за ред. проф. О. В. Биковської. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2018. 96 с.

Додаткова:

4. Биковська О. Позашкільна освіта: навчальні програми закладів вищої освіти/за ред. проф.
5. Биковська О. Позашкільна освіта: міжнародний досвід і кращі практики громадянського виховання дітей і молоді: моногр. Суми, Університетська книга, 2017. 176 с.
6. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
7. Закон України «Про охорону дитинства». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
8. Закон України «Про позашкільну освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>
9. Конвенція ООН про права дитини. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021
10. Конституція України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
11. Концепція позашкільної освіти, розроблена за грантом Президента України на наукове дослідження «Розроблення сучасної концепції позашкільної освіти в умовах децентралізації». URL: <http://www.president.gov.ua/documents/1142017-rp-21950>
12. О. В. Биковської; укл. доц. Н. В. Кардаш, доц. Л. М. Олексюк-Казо та ін. Київ: НПУ, 2017. 82 с.
13. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя». URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_975
14. Сидорук І.І., Бінас Л. В. Включення дітей з особливими освітніми потребами у соціальне середовище. Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти. *Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (18-19 травня 2022 р., Луцьк) / за заг. ред. проф. І.Б. Кузави / І. М. Брушневська, Г. О. Гац, Н.С. Карабанова, З. С. Мацюк, В.Ф. Сергєєва, І.І. Сидорук, Л. П. Стасюк, Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. С. 80-83.*
15. Сидорук І.І., Самоірова С. І. Особливості створення корекційно-розвивального середовища для дітей з інтелектуальними порушеннями. Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти. *Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (18-19 травня 2022 р., Луцьк) / за заг. ред. проф. І.Б. Кузави / І. М. Брушневська, Г. О. Гац, Н.С. Карабанова, З. С. Мацюк, В.Ф. Сергєєва, І.І. Сидорук, Л. П. Стасюк, Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. С. 182-184.*

16. Bykovska O. Teoretyczno-metodyczne podstawy edukacji pozaszkolnej na Ukrainie/Kultura–Sztuka–Edukacja. Tom I. Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, 2015. P. 277–287.

Интернет-ресурси:

17. <https://mon.gov.ua/ua>
18. <https://prometheus.org.ua/partnership/>
19. <https://vumonline.ua/>
20. <https://www.ed-era.com/>
21. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/779-2019-%D0%BF#Text>